

Лидија КОВАЧЕВА

Универзитет „Евро-Балкан“ – Скопје, Македонија
kovachevalidija@gmail.com

ИНКВИЗИЦИЈАТА КАКО КЛУЧНА РАЗЛИКА МЕЃУ ЗАПАДНИОТ И ИСТОЧНИОТ ХРИСТИЈАНСКИ СВЕТ

Клучни зборови: инквизиција, симонија, индулгенција, католицизам, православие

Апстракт: Предмет на обработка на овој труд е инквизицијата и истиот има двојна цел: од една страна да ги прикаже генеалогичките аспекти на инквизицијата и нејзиното постоење како црковен суд во рамки на Западната или Римокатоличката црква повеќе од шестотини години (1217 до 1834) на територијата на Европа, а од друга страна, последиците од нејзиниот импакт во римокатоличките земји и причините за нејзиното отсуство во Источното православие. Причината за поделбата на христијанската црква во Западна или Римокатоличка и Источна или Православна црква е т.н. голема шизма или расколот кој се случил во 1054 година. Со текот на времето од страна на Западната или Римокатоличката црква била создадена инквизицијата, поим кој означува истражување на еретичките злосторства и подразбира црковен суд установен во XIII век, чија цел била искоренување на верувањата кои не соодветствувале со римокатоличката црковна религиозна пракса. Крајните ефекти произведени од системот на репресија во римокатоличкиот свет довеле до пустошење на Европа преку уништување на интелектуалната слобода и чистотата на моралот на човекот, што довело до уназадување на напредокот на цивилизацијата во целост. За разлика од римокатоличкиот свет, источното православие, водејќи се од разумот, не ја прифатило инквизицијата како црковен суд и одржувала внимателен и толерантен став кон овој моќен ривал.

Појавата на христијанската религија од 1-та година од новата ера прогласена за лето Господово, *Annodominii* ги бележи и почетоците на основањето на Христијанската црква, додека пак процесот на христијанизација во Римската Империја започнал со покрстувањето на римскиот император

Константин Велики во 312 година.¹ Сепак, паганизмот² сè уште имал големо влијание врз народот, па оттаму од страна на Црквата и римскиот император бил донесен Законот за паганска дивинација³ и истиот бил формализиран во 358 год. Но, иако согласно црковните канони и закони паганската дивинација се сметала за една од петте најголеми злосторства во рамките на Римската Империја, па поради тоа била казнива со смрт,⁴ паганизмот како традиционална религија сè уште имал големо влијание врз народот и продолжил да опстојува понатаму.

Прогонот на еретиците и на сите неистомисленици на христијанската религија се забележува уште на почетоците на христијанството. Првите записи со кои се забранувало секаков интерес на свештенството за паганска дивинација биле направени за време на Лаодикискиот Собор во 365 год., но овие забрани биле имплементирани подоцна. Во Каноните на Апостолите од IV век, збирка црковни прописи и легислативи наменети за апостолите, наведено е да се осудат или да се одбие крштевањето на сите еретици.⁵ Законот за паганска дивинација, правно регулиран и кодифи-

¹ Витомир Митевски, *Античка философија и Византија* (Скопје: Матица Македонска, 2011), 15.

² Константин VII Порфирогенит, „Спис за народите“, *Византиски извори за историју народа Југославије*, Обрадио Ферјанчић, Божидар. Српска Академија Наука, Византолошки Институт, Посебна издања, Књига 7, том II (Београд: САНУ, 1959), I: 29.

³ Мишко Тутковски, „Претставите на зодијакот во византиското и поствизантиското сликарство во Р. Македонија“, *Патримониум.мк, Списание за културно наследство - споменици, реставрација, музеи*, Год. 3, бр. 7-8 (Скопје: Каламус, 2010), 277.

⁴ Tamsyn Barton, *Ancient astrology* (London & New-York: Routledge, 1994), 64.

⁵ *Canons of the Apostles*, 1.77.29.

циран, бил заведен од страна на императорот Теодосиј кон крајот на IV век. Иако првично, овој закон, имплементиран во анти-паганското законодавство се сметал за спорадичен, веќе во 407 год. започнале да се изрекуваат казни на сите оние кои продолжиле да ги практикуваат паганските религии.⁶

Зајакнувањето на христијанското влијание го одбележува периодот на почетоците на Византиската Империја. Во периодот на Рана Византија христијанството станало најмоќната сила во чии рамки човекот се дефинирал единствено преку религијата.⁷ Народот својата лојалност не ја должел на државата, туку подлегнувал на религиозни обврски кон христијанската вера и Црквата.⁸ Оттаму, Црквата станувала сè помалку толерантна кон паганството и паганските приврзаници,⁹ а засилената борба против паганската дивинација се забележува и во текот на Темните векови на средновековието.¹⁰

Во Византија за време на културната обнова,¹¹ верскиот и црковниот живот се одвивал во континуирана и беспощедна борба со еретиците која постепено се разгорувала, како во однос на исламот на Исток, така во однос на Западната Католичка црква.¹² Борбата на Христијанската Црква против еретиците и паганската дивинација својата кулминација ја доживеала во средновековието. По 1000 година, сите оние кои не се покрстиле, а со тоа и не ја прифатиле христијанската религија, од страна на Црквата биле прогласени за еретици, а свештениците, под влијание на радикалната демонизација ги именувале како *maleficus/malefica* кои чинеле *maleficium*, синоним кој и денес се употребува за вештерство¹³ и пророкување.¹⁴ Во меѓувреме, борбата меѓу римски-

те папи и константинополските патријарси за превласт во црквата, во 1054 година довела до Раскол меѓу Рим (Западно Римско Царство) и Константинопол (Источно Римско Царство-Византија), т.н. „голема шизма“, при што дошло до поделба на христијанството во католицизам и православие, па оттаму и до поделба на црквата во Западна или Римокатоличка црква и Источна Православна црква. Со поделбата на христијанската црква во Западна или Римокатоличка и Источна или Православна црква во 1054 година, од страна на Западната или Римокатоличката Црква бил создаден црковен суд, инквизиција (лат. *Inquisitiohaereticaepravitatis*).

Инквизиција претставува истражен црковен суд, чија цел била истражување на еретичките злосторства и искоренување на верувањата и обредите кои не соодветствувале со западната или римокатоличката црковна религиозна пракса. Зборот инквизиција доаѓа од латинскиот збор *Inquisitio* кој означува правен процес кој опфаќа пронаоѓање и испитување под заклетва на осомничените за еретички злосторства. Но, наместо тужителот сам да оптужува (*accusatio*) и да го пријавува случајот врз основа на стекнатите докази, вината или невиноста на обвинетите се докажувале со активна истрага (*inquisitio*) на судијата.¹⁵ Целта на овој процес била да се добие признание за сторениот грев, по што следувало покајание на грешникот и негово казнување, а по тем и негово повратување под црковното закрило. Иако судењето на еретиците било под јурисдикција на верските судови каде што признанието на вината најчесто се добивало со помош на мачење на обвинетите, сепак постоеле многу нејасности околу обвиненијата и казните. Па затоа, за време на одржувањето на конзилиумот во Турс во 1163 година, папата Александар III ги повикал сите владетели да постапуваат по службена должност (*ex officio*) со осудените за ерес и за казна да ги затворат и да им го одземат имотот.¹⁶

Класичната формула со која Црквата во процесирани постапка ги преслушувала и осудувала обвинетите за ерес била објавена на 04 ноември 1184 година во декретот „*Ad abolendam*“ на папата Лукиј III и германскиот цар Фридрих I Барбароса, наречен уште и „Карта на инквизицијата“, со што бил востановен **Првиот црковен суд, познат како Епископска инквизиција.**¹⁷ Согласно

⁶ Barton, *Ancient astrology*, 64-65.

⁷ Митевски, *Античка философија и Византија*, 14-15.

⁸ Питър Браун, *Светът на късната античност (150-750 г. сл. Хр.)*, Превод от английски език, Стоян Гяров (София: Наука и изкуство, 1999), 200.

⁹ Barton, *Ancient astrology*, 79.

¹⁰ Од средината на VII до првата половина на IX век. Митевски, *Античка философија и Византија*, 14.

¹¹ *Ibid.*, 14-15.

¹² *Ibid.*, 22.

¹³ Во ранохристијанските, старогрчко-римските и еврејските извори, зборот магија и маѓепсници се поврзувале со сите видови на асоцијално и мизантропско однесување, со човечки жртвувања и со изобличени сексуални обреди. Naomi Janowitz, *Magicianthe Roman World, Pagans, Jews and Christians* (London&NewYork: Routledge, 2001), 1.

¹⁴ Margaret Schaus, *Women and Gender in Medieval Europe*. An Encyclopedia (New-York&London: Routledge, 2006), 841.

¹⁵ Kolpacoff Deane Jennifer, *A History of Medieval Heresy and Inquisition* (New York: Rowman& Littlefield publishers, Inc., 2011), 99.

¹⁶ Jedin Hubert, ur., *Velika povijest Crkve*, Sv. III/2 (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1993), 121.

¹⁷ *Ibid.*, 100.

декретот, секој епископ морал да одреди по еден свештеник кој заедно со неколку световни лица на територијата на нивната јурисдикција ќе го истражуваат делувањето на еретиците¹⁸ и сите обвинети кои не успеале да ја докажат својата невиност, морале „примерно“ да бидат казнети. Казната не била експлицитно одредена, но согласно световното право можела да се состои од: затворање, прогон, бесење, губење на граѓанските права, конфискација на имот или парична казна. Како казна за ерес се практикувало и спалување на клада, за што сведочи и обраќањето на епископот од Магдебург на својот легат во Ломбардија, во 1224 година.¹⁹

Бидејќи епископите немале доволно слободно време да спроведуваат иследување и покајание на еретиците, папата Инокентиј III во 1215 год. на Латеранскиот Совет донел бројни прописи за нивното работење, но не успеал да издејствува нивно доследно спроведување. Поради тоа, во Рим во периодот од 1220-1239 год., врз основа на прописите донесени на Латеранскиот Совет, од страна на папата Григур IX биле донесени серија одредби за целосно спроведување на прогонство на еретиците, со кои осомничените лица за ерес морале да ја докажат својата невиност, или во спротивност ги губеле своите граѓански права.²⁰ Црквата ги поздравила новите црковни прописи кои полека воделе кон основање на инквизиција, како судско-извршна организација на Римокатоличката црква наменета за иследување, судење и казнување на еретиците и маѓепсниците. Не-официјално, инквизицијата своите почетоци ги бележи во 1227 год. преку изборот на соодветни свештеници и нивно преземање на должноста за иследување, судење и казнување на еретиците, која потем станала постојана карактеристика на инквизиторскиот систем.²¹

Папата Грегориј IX за да го зголеми притисокот над еретиците, во својот „Регистер“ од 1231 год. вовел одредби за основното законодавство кои се однесувале на инквизиторскиот процес. Одредбите не биле ништо друго, туку забрани за приватни и јавни разговори зарелигија меѓу лаиците, за судска помош на обвинетите, за црковен погреб

на осудените; потем рок од осум дена за извршување на смртната казна - горење на клада; апсење на роднините и протерување на симпатизерите на осудениците; се гарантирала тајност на имињата на сведоците; осуденитена предната и задната страна на облеката морале секогаш да носат жолт крст итн.²² И покрај овие одредби, Епископската инквизиција не била моќна во извршувањето на поставените задачи, па затоа на 08 февруари 1232 година, папата Григур IX со папскиот декрет „*Illehumanigeneris*“ одредил истражната постапка да се довери на папските легати, т.е. инквизитори, со што ги востановил инквизиторските судови, па оттаму и Римската инквизиција, наречена уште и Света служба (*Sanctum officium*), како востановено тело на Црквата во борба против ересот.²³

На 15 мај 1252 год. од страна на папата Инокентиј IV бил донесен познатиот Папски Декрет „*Ad Extirpanda*“, составен од целосни закони и одредби, како и дозвола на употреба на тортура во истражниот процес против еретиците, со што била создадена техника за нивно разоткривање.²⁴ Подоцна, во 1265 година бил донесен нов Декрет од страна на папата Урбан IV, со кој Инквизицијата била прогласена за неприкосновен суд во сите Римокатолички земји.²⁵

Околу два века подоцна, со декретот на папата Сикст IV, на 01 ноември 1478 год. преку воздигнување на „Врховниот совет на инквизицијата“ во редот на највисоките државни институции во Шпанија, била востановена Шпанската инквизиција која делувала во одбрана на религиозните, државните и културните вредности на шпанскиот католицизам. Шпанската инквизиција, која непрекинато делувала речиси четири века, била суспендирана од страна на Наполеон Бонапарта во 1813 година, а формално била укината по налог на шпанската кралица Изабела II во 1834 година.²⁶

Успешноста во функционирањето на црковниот суд (инквизиција) над 600 години се должи на Црквата, која ги прогонувала и осудувала еретиците и државата, која ги казнувала и тоа најчесто со смрт, т.е. со горење на клада.²⁷ Па оттаму,

¹⁸ Henry Maisonneuve, *Etudes sur les origines del l'Inquisition*, 2nd edn., (Paris, Librairie Le Trait d'Union: 1960), 151-156.

¹⁹ Michael Tavuzzi, *Renaissance Inquisitors: Dominican Inquisitors and Inquisitorial Districts in Northern Italy, 1474-1527* (Boston: Brill, 2007), 37.

²⁰ Charles T. Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution* (London: Watts & CO, 1918), 32-33.

²¹ *Ibid.*, 33-34.

²² Tavuzzi, *Renaissance Inquisitors: Dominican Inquisitors and Inquisitorial Districts in Northern Italy 1474-1527*, 251-253.

²³ Maisonneuve, *Etudes sur les origines del l'Inquisition*, 383.

²⁴ *Ibid.*, 169.

²⁵ Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*, 33-34.

²⁶ Guy Testas & Jean Testas, *Inkvizicija* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1982), 126.

²⁷ Robert Jones, *A Brief History of the Inquisition* (Georgia: Acworth, 1988), 5.

пред да се сфатат причините за востановувањето на овој црковен суд, треба да се имаат предвид положбата и моралната состојба на римокатоличката црква во средновековието. Во овој период Римокатоличката Црква настојувала да ја задржи водечката позиција во Западна Европа, што довело до нејзино обединување со државата, со цел одржувањето на општествениот поредок. Римокатоличките епископи биле востановувани од страна на царевите и кралевите кои давале потполна заштита на Црквата и на нејзините службеници и секој кој се бунтувал против црквата,²⁸ всушност го доведувал во прашање сиот легитимитет на политичката, религиозната, социјалната и правната структура на средновековното општество.²⁹

Корумпираноста на свештениците одела дотаму што ги исклучувале верниците од црквата за безначајни дела, при што иако биле неправедно осудувани, тие морале да платат за да се помират со Светата црква. Проповедите биле речиси целосно запоставени, а парохиските свештеници не можеле да проповедаат без посебна дозвола издадена од епископите чии проповеди биле привилегирани, црковните завештанија јавно биле продавани, а изнудувањата за исповедите, опростувањето на гревовите, браковите и погребите биле бесконечни.³⁰ Вообичаено било да се оставаат пари на Црквата за успокој на душата на покојникот. Телата на покојниците биле во сопственост на парохијата, а свештеници ги заведувале луѓето на смртна постела нивните останки да ги остават на манастирите, од каде произлегуваат и најнедоличните расправи за поседување на телото на покојникот. Свештенството станало единствена образована категорија, па оттаму, под овие услови, било речиси невозможно неуките луѓе да ја добијат правдата.³¹

Како резултат на разнишувањето на моралната состојба на средновековната римокатоличка црква се појавата на симонија, индулгенција и верски целибат. Поимот симонија е дефиниран како „давање или примање, или намера да се дава или прима, било што временско за било што духовно“.³² Терминологијата потекнува од Симон Магус, наведена во *Acts VIII*,

²⁸ Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*, 2.

²⁹ Jones, *A Brief History of the Inquisition*, 5.

³⁰ Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*, 4-5.

³¹ *Ibid.*, 5.

³² William E. Addis and Thomas Arnold, *A Catholic Dictionary* (London: Kegan Paul Trench & Co., 1 Paternoster Square, 1884), 776.

18,19, каде тој на св. Петар му нудел пари за да биде привилегиран во комуницирањето со Светиот Дух. Не постојат никакви записи дека инквизицијата некогаш презела прогон на симонија, бидејќи се сметала за премногу профитабилна за дел од свештенството заразно со овој порок.³³

Индулгенција е потврда за опростување на гревовите со плаќање на пари во римокатоличката црква.³⁴ Скандалот за последиците на религија придружен со продажбата на повластици (индулгенција) бил толку многу познат низ Европа, што одело дотаму оваа злоупотреба да не се смета дека заслужува казна, иако била многу штетна за Црквата и јавниот морал. Благоста на црквата, секако, се должела на фактот дека со помош на индулгенција, обезбедувала значителен извор на профит. Кога папата Александар VI добил укор за папско соучесништво во злодејствие, се вели дека цинично одговор: „Бог не ја посакува смртта на грешникот, но тој треба да плати и да живее.“³⁵

За разнишувањето на моралната состојба на црквата големо влијание имал и верскиот целибат. Големото прашање дали свештениците треба или не треба да имаат дозвола да се оженат, стотици години предизвикувало длабока вознемиреност во црквата. Уште пред IV и V век црквата одлучила негативно по ова прашање, но оваа и многуте други забрани биле поништени. Ранохристијанската црква имала негативен став кон брачните состојби,³⁶ но дури во текот на XI век успеала во наметнувањето на целибат, барем врз своето свештенство, но не успеала да го подобри црковниот морал. Во Рим во 1538 година Сенатот протестирал против напорите на реформите на папата Пиј V, со образложение дека задолжителниот целибат на свештениците ќе доведе до невозможност на граѓаните да ги зачуваат доблестите на нивните жени и ќерки. Кога со декрет било наредено свештениците да ги отфрлат своите љубовници, папата Инокентиј наредил оваа наредба

³³ Според Ч. Горхам, „несовесните папи станале озлогласени престапници, корупцијата станала синоним на папскиот суд, а некои намесници натрупале огромни богатства благодарение на овие сомнителни начини“. Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*, 7.

³⁴ „Со овластување од сите светци и со милост за вас, ве ослободувам од сите гревови и зла и ве ослободувам од сите казни за десет дена“. Индулгенција од 1517 год.

³⁵ Henry Charles Lea, *History of the Inquisition of the Middle Ages*, vol. III (New York: The Macmillan Company, 1906), 639.

³⁶ Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*, 12.

да се повлече, бидејќи немало никаков грев во она што сите свештеници го правеле. Во 1707 година Сорбона одлучила дека доколку некоја жена обвинувала некој свештеник за виновен, тогаш таа извршила смртен грев,³⁷ а доколку некоја жена одбивала да биде жртва на свештеничка страст, била жива запалувана.³⁸ Подоцна во 1801 година во трактатот објавен во Варшава било дискутирано дека бракот е инцестуозен и шизматички, што било многу полошо од едноставниот разврат. **Црквата тврдела дека личниот карактер на свештеникот немало врска со светоста на неговата должност.**³⁹

Оттаму, со цел искоренувања на верувањата и обредите кои не соодветствувале со римокатоличката црковна религиозна пракса, инквизицијата, како црковен суд установен од црквата и државата, со текот на времето прераснала во оружје на државните власти и добро организиран систем на државна контрола. Со тоа настапил тривијален период во кој доволно било некој да има блед тен, па да предизвика сомнеж и поради тоа да биде прогласен за еретик. Оние кои биле прогласени за еретици, биле иследувани, судени и осудувани на смрт со палење на клада, куќите им биле уништувани за никогаш повторно да не бидат изградени, имотот конфискуван, а наследниците лишени од наследство. Под „сомнение за ерес“, никогаш никому не му била доделена ослободителна пресуда. Инквизиторскиот суд бил овластен никого да не прогласи за невин, а најголемата должина кон милоста била пресудата „не е докажано“, која многу ретко се досудувала.⁴⁰ Цената за прогласување на невиност била да се поткажат сите истомисленници и соработници. Испитувањата биле долги и исцрпни, со цел да се добие признание за вина. Доколку обвинетиот одбиел да ја признае вината, по правило бил осудуван за виновен.

Мачење или тортура во процесот на испитување на еретиците со цел добивање на признание, било дозволено во 1252 година со папскиот декрет „*Ad extirpanda*“ донесен од страна на папата Инокентиј IV. Подоцна, во 1256 година папата Александар IV одредил инквизиторите да бидат ослободени од гревовите во кои „евентуално“ би можеле да западнат додека ја вршеле должноста на мачење. Оваа одлука подоцна ја потврдиле и папите Урбан IV и Клемент V. Бидејќи црквата

забранувала пролевање на крв, биле користени направи за кршење на коски, прсти и др., а се применувале и други видови на мачење: камшикување, *estrapada* (вид на бесилка за затегнување на екстремитетите), жигосување и палење, мачење преку давање со вода итн. Доминиканскиот инквизитор во Арагон, Никола Ејмерих во својот прирачник за инквизиторите „*Directorium inquisitorum*“ од 1376 год. напишал дека истражителот на смее да употреби тортура, освен во недостиг на докази. Па оттаму, бидејќи се сметало дека тортурите биле неуспешни бидејќи ги наведувале оптужените да признаат било што, признанијата кои се добивале на денот на мачење не се признавале, па признанијата морале да се добијат „доброволно“ следниот ден.⁴¹

Поради различноста во народните култури и религиозни идеи, инквизицијата не успеала да се прошири во земјите на Источната Православна црква, меѓу кои спаѓа и Македонија, која била доволно разумна да ја следи линијата на умереност и толерантност.⁴² И покрај тоа, папата Бонифакиј VIII издал декрет кој одлучувал дека секое човечко суштество, вклучувајќи ги и членовите од православната црква, се обврзани да го почитуваат римскиот папа. Се издвојува примерот за изолираните членови на православната заедница која во тоа време се наоѓала во Западна Европа, каде сите биле прогласени за еретици и во 1351 год. им било наредено еднаш годишно да се покаат и да се причестат со Светата тајна, согласно латинската практика. Секој оној кој потем го злоупотребил овој декрет, се сметал за преобратен еретик и немал право на милост.

Досега се објавени многу наслови на книги, статии, научни текстови и прикази за инквизицијата. Кај нас во Македонија, оваа тема е многу малку начната, најверојатно бидејќи нашата историја не го бележи присуството на овој католички црковен суд на територијата на Македонија и во речиси сите православни држави на Балканот кои во средновековието биле под владеење на отоманската империја.

За организираното римокатоличко христијанство, религијата била целосно и последно откровение на Божествената волја. Согласно римокатоличките догми, вистинската вера може да биде само една, како што Бог е еден. Сите оние кои сакале да ја напуштат таа вера, без разлика колку и да им биле правилни намерите, биле виновни за грев кој се сметал за многу полош од

³⁷ *Ibid.*, 18.

³⁸ Louis Tanon, *Histoire des Tribunaux de L'Inquisition en France* (Paris: L. Larose & Forcel, 1893), 290, 306.

³⁹ Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*, 16.

⁴⁰ *Ibid.*, 32-34.

⁴¹ Testas and Testas, *Inkvizicija*, 65.

⁴² Gorham, *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*, 98-99.

овоземското незадоволство. Иако инквизиторите првично биле добронамерни луѓе кои сакале да ја промовираат религијата онака како што ја разбирале, сепак имајќи ги предвид последиците, се поставува прашањето: Дали тие, всушност, правилно ја разбирале религијата? Појавата на симонија, индулгенција и верски целибат кои се појавиле како резултат на разнишувањето на моралната состојба на средновековната римокатоличка црква, се едни од причините за создавањето на инквизицијата, чиј импакт во римокатоличките земји довело до религиозно прогонство, па и до појава на Крстоносни војни, потем конфискација на имоти и затворање, мачење и палење на клада на сите неистомисленици, обвинети како еретици. Крајните ефекти произведени од системот на репресија во римокатоличкиот свет довеле до пустошење на Европа преку уништување на интелектуалната слобода на човекот и напредокот на

чистотата на моралот, што довело до уназадување на напредокот на цивилизацијата во секаква смисла на зборот.

Сепак, се поставува прашањето, дали Римокатоличката црква своето оправдување во спроведувањето на инквизиторските методи, меѓу кои и палењето на клада на неистомислениците, го нашла во цитатот од Евангелието според Јован од Новиот Завет од Библијата (15:6): „Ако некој не остане во Мене, ќе биде исфрлен надвор, како прачка, и ќе се исуши; а таквите ќе ги соберат, и во оган ќе ги фрлат, и ќе изгорат“. Оттаму, овој труд не се занимава со вистината или лагата на црковната теолошка основа, туку само со нејзините последици. Нека историјата ни биде учителка за минатото и водилка за иднината, ваквите грешки во човештвото никогаш повторно да не се повторат.

Библиографија:

- Addis, William E. and Arnold, Thomas. *A Catholic Dictionary*. London: Kegan Paul Trench & Co., 1 Paternoster Square, 1884.
- Barton, Tamsyn. *Ancient astrology*. London & New-York: Routledge, 1994.
- Браун, Питър. Светът на късната античност (150-750 г. сл.Хр.). Превод от англи йски език, Стоян Гяров. София: Наука и изкуство, 1999.
- Dragović, Drago I. *Kalendar kroz istoriju*. Beograd: Beograd, 2002.
- Gorham, Charles T. *The Medieval Inquisition: A Study in Religious Persecution*. London: Watts & CO, 1918.
- Hubert, Jedinur. *Velika povijest Crkve*. Sv. III/2. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1993.
- Janowitz, Naomi. *Magicians in the Roman World, Pagans, Jews and Christians*. London & New York: Routledge, 2001.
- Jones, Robert. *A Brief History of the Inquisition*. Georgia: Acworth, 1988.
- Kolpacoff, Deane Jennifer. *A History of Medieval Heresy and Inquisition*. New York: Rowman & Littlefield publishers, Inc., 2011.
- Lea, Henry Charles. *History of the Inquisition of the Middle Ages*. Vol. III, New York: The Macmillan Company, 1906.
- Maisonneuve, Henry. *Etudes sur les origines dell'Inquisition*, 2ndedn. Paris: Librairie Le Trait d'Union, 1960.
- Митевски, Витомир. Античка философија и Византија. Скопје: Матица Македонска, 2011.
- Порфирогенит, Константин VII. „Спис за народите“, Византиски извори за историју народа Југославије, Обрадио Ферјанчић, Божидар. Српска Академија Наука, Византолошки Институт, Посебна издања, Књига 7, том II. Београд: САНУ, 1959.
- Schaus, Margaret. *Women and Gender in Medieval Europe*. An Encyclopedia New-York & London: Routledge, 2006.
- Tanon, Louis. *Histoire des Tribunaux de L'Inquisition en France*. Paris: L. Larose & Forcel, 1893.
- Tavuzzi, Michael. *Renaissance Inquisitors: Dominican Inquisitors and Inquisitorial Districts in Northern Italy 1474–1527*. Boston: Brill, 2007.
- Testas, Guy & Testas, Jean. *Inkvizicija*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1982.
- Тутковски, Мишко. „Претставите на зодијакот во византиското и поствизантиското сликарство во Р. Македонија“, Патримониум.мк, Списание за културно наследство - споменици, реставрација, музеи, Год. 3, бр. 7-8., Скопје: Каламус, 2010.

Lidija KOVACEVA

**THE INQUISITION AS THE KEY DIFFERENCE AMONG THE WESTERN
AND THE EASTERN CHRISTIAN WORLD**

Summary

The subject of this paper is the Inquisition and its purpose is two-fold. On the one hand, this paper intends to display the genealogical aspects of the Inquisition and its existence as an ecclesiastical court within the Western or Roman Catholic Church for more than six hundred years (1217 to 1834) in Europe. On the other hand, this paper examines the consequences of its impact in Roman Catholic countries and the reasons for their absence in Eastern Orthodoxy. Unlike in the Roman Catholic world, the Eastern Orthodox approach of the Byzantines flourished at the spiritual and material level. Despite

the decree of Pope Boniface VIII, which decided that every human being, including members of the Orthodox Church, are bound to obey the Pope, the Eastern Orthodox Church, guided by reason, did not accept the Inquisition as an ecclesiastical court and kept a careful and tolerant attitude toward this powerful rival. Apart from isolated cases of burning at the stake or persecution of heretics by an angry mob, there are no cases of using inquisitorial methods by the Eastern Orthodox Church in the Orthodox countries of Europe and the Balkans.